

REKABET KURULU KARARI

Dosya No : D4/1/M.Y.-99/17

Karar No : **99-59/639-406**

Karar Tarihi : 15.12.1999

Toplantıya Katılan

Başkan : Prof. Dr. M. Tamer MÜFTÜOĞLU,

Üyeler : Dr. Kemal EROL, Mehmet Zeki UZUN, Sadık KUTLU, İsmet CANTÜRK, Nejdet KARACEHENNEM, Mustafa PARLAK, A. Ersan GÖKMEN, R. Müfit SONBAY, Kubilay ATASAYAR, Murat GENCER.

Taraflar:

Şikayet Eden :

- Zihni Gemi İşletmeleri ve Tic.A.Ş.

Rıhtım Cad., Zihni Han, Kat:2, No:28-30, 80030 Tophane/İSTANBUL

Şikayet Edilen:

- Odak İç ve Dış Ticaret A.Ş.,

Cemiltopuzlu Cad., Tibaş Sitesi, A Blok, D:16, 81060
Fenerbahçe/İSTANBUL

- Odak İnşaat A.Ş.,

Cemiltopuzlu Cad., Tibaş Sitesi, A Blok, D:16, 81060
Fenerbahçe/İSTANBUL

- Odak Enerji A.Ş.

Cemiltopuzlu Cad., Tibaş Sitesi, A Blok, D:16, 81060
Fenerbahçe/İSTANBUL

Dosya Konusu: İskenderun Demir-Çelik A.Ş. (İSDEMİR)'nin koklaşabilir taşkömürünün yurtdışından deniz yoluyla nakli için açmış olduğu ihalede, Odak İç ve Dış Ticaret A.Ş., Odak İnşaat A.Ş., Odak Enerji A.Ş. firmalarının aralarında anlaşma yaparak 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 4'üncü maddesini ihlal ettikleri iddiası.

Raportörlerin Görüşü: Anlaşmanın varlığının belirlenememesi ve uyumlu davranışta bulunarak rekabeti bozucu fiyat teklifinde bulunduğu şeklindeki dosya konusu iddianın ekonomik gerekçelere dayanmaması nedenleriyle, adı geçen teşebbüsler hakkında bir soruşturma açılmasına gerek olmadığı.

Dosya Evreleri: Rekabet Kurumu kayıtlarına 16.04.1999 tarih, 1175 sayı ile intikal eden Zihni Gemi İşletmeleri ve Ticaret A.Ş. imzalı başvuruda; İskenderun Demir Çelik A.Ş.'nin Temmuz 1998-Haziran 1999 dönemi içerisinde bir yıllık ihtiyacı olan

2.000.000 ton koklaşabilir taşkömürünün yurtdışından deniz yolu ile nakli için yapılan ihalede Odak İç ve Dış Ticaret A.Ş., Odak İnşaat A.Ş., Odak Enerji A.Ş. firmalarının uygulayacakları fiyatları aralarında yaptıkları bir anlaşma veya uyumlu davranış ile sınırlandırdıkları ve bu şekilde 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 4'üncü maddesini ihlal ettikleri ifade edilmektedir.

Söz konusu başvuru üzerine hazırlanan 20.09.1999 tarih, D4/1/M.Y.-99/17 sayılı İlk İnceleme Raporu, 06.10.1999 tarih, 99-45 sayılı Kurul toplantısında görüşülmüş ve 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 40/1'inci maddesi uyarınca önaraştırma yapılmasına karar verilmiştir.

Raportörler Oğuzkan GÜZEL ve Mehmet ÖZDEN tarafından yapılan inceleme sonucu düzenlenen 08.12.1999 tarih, D4/2/O.G.-99/5 sayılı Önaraştırma Raporu, 15.12.1999 tarih, REK.0.08.00.00/108 sayılı Başkanlık önergesi ile 99-59 sayılı Kurul toplantı gündemine alınarak görüşülmüştür.

İlgili Pazar:

a) Ürün Pazarı: Şikayet konusunu oluşturan deniz yoluyla kömür taşıma hizmetlerinin, daha geniş bir pazar olan kuru dökme yük taşımacılığı hizmetleri pazarı kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir. Kuru dökme yük taşımacılığı hizmeti kapsamında yer alan demir cevheri taşımaları, kömür taşımaları, tahıl taşımaları ve diğer kuru yük taşıma hizmetleri aynı tür gemilerle taşınmaları mümkün olan ürünler olması sebebiyle, arz yönüyle ikamesi mümkün olan hizmetlerdir. İSDEMİR kömür taşıma ihale şartnamesinde de belirtildiği üzere şikayet konusu olayda kömür taşınması ABD, Kanada ve Avustralya gibi uzak merkezlerden ve 100.000-135.000 dwt'luk gemilerle yapılmaktadır. Dünya deniz taşımacılığı sektöründe uzak yol kömür taşımalarının büyük gemilerle yapılması nedeniyle, bu alan ayrı bir pazar olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca deniz taşımacılığı hizmetinin tüketicisi konumunda olan İSDEMİR'in de şartname ile uzak yük taşımacılığında büyük gemileri tercih ettiği görülmektedir. Bu bilgiler çerçevesinde önaraştırma konusu olan şikayet dosyasına ilişkin ilgili ürün pazarı, "deniz taşımacılığında uzak mesafeli kuru yük taşıma hizmetleri" olarak tespit edilmiştir.

b) Coğrafi Pazar: Uzak yol kuru dökme yük taşımacılığı hizmeti niteliği itibari ile uluslararası bir hizmet görünümündedir. Hizmet alıcısı İSDEMİR taşıma ihale şartnamesinde, taşımacılık hat ve limanları fiyatlarının ülke bazında eşitleneceğini bildirmiştir. Buna göre kömür alınacak ülkeler olan ABD, Kanada ve Avustralya limanları ile İSDEMİR limanları arasında oluşan hattın diğer liman ve hatlardan farklı olduğu ve tüketici gözünde alternatifini bulunmadığı görülmektedir. Açıklanan nedenlerle ilgili coğrafi pazar "ABD, Kanada, Avustralya limanları ile İSDEMİR limanı arasındaki deniz taşımacılığı hattı" olarak tespit edilmiştir.

DEĞERLENDİRME

Önaraştırma konusu olan İSDEMİR'in 1998/1999 dönemi kömür taşıma ihalesinde gerçekleşen faaliyetlerin rekabet hukuku açısından değerlendirilmesine geçilmeden önce işlemin faillerine yönelik olarak şikayetçi tarafından dilekçede öngörülen husumet iddiasının incelenmesi gerekmektedir. Önaraştırma döneminde yapılan tespitler sonucu; Odak grubu şirketlerinin İsviçre menşeli Newco Coal ve Nova Coal firmaları ile ABD menşeli A.M.C.I. firmalarının, İSDEMİR 1998/1999 dönemi kömür alım ve taşıtılması ihalelerine münhasır olmak kaydıyla yetkili temsilcisi oldukları ve ihale prosedürü içerisinde verilen talimatlara binaen işlem tesis ettikleri, işin bitimi ile birlikte temsil yetkisinin de sona erdiği anlaşılmaktadır. Adı geçen firmaları ihalede temsil etmek dışında bir işlem tesis etmeyen ve teklifleri de hazırlamayan Odak teşebbüsüne rekabet hukuku uygulamalarında husumet tevcihi mümkün görünmemektedir.

Söz konusu ihalede aynı fiyatları veren yabancı menşeli firma davranışlarının rekabet hukuku bakımından değerlendirilmesi gerekmektedir. 4054 sayılı Kanun'un "kapsam" başlıklı 2'nci maddesinde "Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde mal ve hizmet piyasalarında faaliyet gösteren ya da bu piyasaları etkileyen her türlü teşebbüsün aralarında yaptığı rekabeti engelleyici, bozucu veya kısıtlayıcı anlaşma, uygulama ve kararlar ile piyasaya hakim durumda olan teşebbüslerin bu hakimiyetlerini kötüye kullanmaları ve rekabeti önemli ölçüde azaltacak birleşme ve devralma niteliğindeki her türlü hukuki işlem ve davranışlar, rekabetin korunmasına yönelik tedbir, tespit, düzenleme ve denetlemeye ilişkin işlemler bu Kanun kapsamına girer" hükmü bulunmakta ve bu hükümlerle yabancı menşeli firmaların Türkiye'deki pazarı etkileyen işlemlerinin ilgili yasa kapsamında olduğu düzenlenmektedir. Bu düzenleme uluslararası hukukta yerleşmiş olan "etki doktrini" düzenlemesinin Kanun'a yansımasıdır. Kaldı ki yabancı menşeli firmaların ihaleye teklif verme şeklindeki fiillerini Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde temsilci vasıtası ile yerine getirdikleri görülmektedir. Sonuç olarak yabancı menşeli A.M.C.I., Newco ve Nova Coal firmalarının faaliyetlerinin rekabet hukuku mevzuatına göre değerlendirilmesi gerekmektedir.

Önaraştırma kapsamında Raportörlerce yapılan inceleme ve tespitlerden; adı geçen yabancı menşeli firmaların İSDEMİR'in 1998/1999 dönemi koklaşabilir taşkömürü alımı ve taşıtılması ihalesine katıldıkları ancak şikayet dilekçesinde belirtilenin aksine ihalenin tamamı için teklif vermedikleri, ABD menşeli kömür alım ve taşıtılması hususunda aynı fiyatlı tekliflerde buldukları anlaşılmaktadır. Avustralya kömürü ihalesine Nova Coal firmasının, Kanada kömürü ihalesine ise her üç firmanın da katılmadıkları görülmektedir. Önaraştırma kapsamında yapılan incelemelerde bu firmaların birbirlerinden ayrı ve bağımsız birer teşebbüs oldukları kanaatine ulaşılmıştır.

Bu firmaların aynı temsilci aracılığı ile birbirinden bağımsız nitelikte olması gereken navlun tekliflerinin aynı olmasının değerlendirilmesinde; ihalede fiyat teklifinde bulunurken aralarında uyumlu eylemin bulunup bulunmadığının ve/veya bu

tekliflerin rekabeti bozma amaçlı bir anlaşmaya dayanıp dayanmadığının tespiti gerekmektedir. İSDEMİR'in kömür taşıma ihalesinde armatör olmayan firmalar kendi kömürlerinin taşınması için şartname gereği teklif verme durumunda kalmaktadırlar. Bu tekliflerin ise uluslararası çapta faaliyet gösteren sayıca az armatörlerden alınan tekliflere göre belirlendiği, ihaleye teklif veren kömür satıcısı firmaların tamamına yakınının aynı veya birbirine çok yakın fiyatlarla teklif vermelerinden anlaşılmaktadır. Önaraştırma kapsamında yapılan inceleme ve temaslar sonucunda uluslararası deniz taşımacılığı işlemlerinde navlun fiyatlarının oluşumunun taşıma başına yapılan anlaşmalarla belirlendiği ve bu fiyatların değerlendirilmesi ile oluşan endekslerden fiyat davranışlarının izlenebilmesinin mümkün olduğu anlaşılmaktadır. Dünya çapında yaşanan ekonomik krizlere paralel olarak ihale konusu ürünün taşınması için baz alınacak olan navlun fiyatları endekslerindeki düşmelerin ve düşüş trendinin fiyatlarda rekabet şeklinde ihaleye yansıdığı belirlenmiştir. Yapılan tespitlerden, ihalede sunulan fiyatların cari navlun fiyatları ile denk veya üzerinde olduğu anlaşılmaktadır. Bu değerlendirmeler sonucunda yabancı menşeli firmaların rekabeti bozma amaçlı anlaşma yaptıkları ve/veya uyumlu davranışta bulunarak rekabeti bozucu fiyat teklifinde buldukları şeklindeki iddiaların ekonomik gerekçelere dayanmadığı sonucuna ulaşılmaktadır. Esasen, İSDEMİR'in bu fiyatları tek teklif olarak değerlendirip ihalenin ikinci aşamasına tüm firmaları çağırarak rekabet şartlarının ihale sonuçlanıncaya dek sürdürülmesine çalıştığı ancak taşıma şartnamesi ve Yüksek Planlama Kurulu kararının gerekleri nedeniyle ihalenin şikayetçi firmada kalması ile rekabet ihlali unsurunun da sonuçta oluşmadığı yapılan tespitlerden anlaşılmaktadır.

SONUÇ

Önaraştırma Raporu'nda yer verilen bilgi ve belgeler ile yukarıda özetlenen değerlendirmeler ışığında;

- Şikayet dilekçesinde belirtilen husumet tevcihinin temsilcilere yönelik olarak yanlış belirlenmesi nedeniyle Odak İç ve Dış Ticaret A.Ş., Odak İnşaat A.Ş., Odak Enerji A.Ş. aleyhine 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 4'üncü maddesini ihlal edip etmedikleri yönünde soruşturma açılarak ceza verilmesi isteminin reddine;

- Adıgeçen firmaların oluşturduğu teşebbüsün temsilciliğini yaptığı yabancı menşeli A.M.C.I., Newco Coal ve Nova Coal firmalarının rekabeti bozma amaçlı anlaşma yaptıkları iddiasının, anlaşmanın varlığının belirlenememesi, diğer yandan uyumlu davranışta bulunarak rekabeti bozucu fiyat teklifinde buldukları şeklindeki iddianın ise ekonomik gerekçelere dayanmaması nedeniyle, rekabet ihlali oluşmadığı kanaat ve sonucuna ulaşılarak, adı geçen teşebbüsler hakkında 4054 sayılı Kanun'un 41'inci maddesi uyarınca soruşturma açılmasına gerek bulunmadığına;

OYÇOKLUĞU ile karar verilmiştir.